

Un nou projecte de «la Mar de Museus»

El Museu del Mar de Lloret

Laura Bertran Fontserè

Regidora de Cultura de Lloret de Mar

El Museu del Mar s'inclou en el context d'un altre gran projecte de Lloret de Mar, conegut sota les sigles MOLL (Museu Obert de Lloret). Com a resultat del desig municipal d'organitzar i posar en valor el patrimoni natural i cultural de la vila, i de la mà dels professionals de Stoa, es crea aquest MOLL, que inclou tota una sèrie d'elements patrimonials sota una mateixa unitat de gestió, capaç de generar tota una oferta d'oci cultural formada per museus, jaciments ibèrics, edificis i jardins històrics, itineraris, etc. Dins aquest marc, el Museu del Mar es presenta justament com la porta del MOLL tant a un nivell físic, per la seva ubicació estratègica, com a nivell simbòlic, pel seu contingut històric.

La història de Lloret s'explica a partir de la relació que des de temps immemorials ha tingut amb el mar. Ja els seus primers pobladors s'instal·laren vers els segles IV i III aC en els tres jaciments ibèrics amb què compta el municipi, i que tenien com a principal funció la vigilància i el control del territori, especialment en el seu vessant marítim. El Lloret medieval queda palès en el castell de Sant Joan, on una vegada més la seva torre controla els possibles invasors que arriben per mar, gràcies a la seva situació arran de costa. Però és durant els segles XVIII i XIX que el nostre vincle marítim arriba al seu màxim apogeu amb les drassanes a la platja on es construïen vaixells.

A partir del final de 1778, els navegants lloretencs que anaven a Amèrica ho van poder fer tranquil·lament gràcies al decret de lliure comerç instaurat per Carles III. El bergantí *Purísima Concepción y Santa Rosa*, capitanejat per Josep Domènech, fou el primer vaixell lloretenc a tra-

vessar l'Atlàntic (si més no que en tinguem notícia). Apareix una nova generació de fills dels homes que anaven a *tirar l'art*, que es converteixen en patrons o capitans de nau i que conjuguen el risc de la navegació amb altres negocis. Tal com explica l'historiador Joan Domènech, el 1770 les autoritats de Marina comencen a pressionar la gent de mar per fer desaparèixer les antigues confraries i convertir-les en gremi de Marina, en directa dependència del govern central. Aquest fet provocà l'oposició dels lloretencs i fins i tot l'empresonament d'alguns d'ells. En aquest context, uns anys més tard, tingué lloc la Revolta dels Joseps (1788). Fou anomenada així a propòsit de la rebel·lió que protagonitzaren un grup de vuit homes, dels quals set es deien *Josep*, en negar-se a pagar un impost sobre el peix.

La primera meitat del segle XIX ve marcada per la gran activitat marinera que viu la nostra població. D'una banda, la construcció de vaixells a les drassanes que des de 1814 fins al 1869 ocuparen la jornada laboral de una bona part de lloretencs. El pailebot *La Carolina* (1832), la pollastra *Juanita* (1841) i la corbeta *Pepe, el Alicantino* (1848) són només tres exemples escollits a l'atzar dels nombrosos vaixells que es construïren a la nostra platja, juntament amb altres fragates, bergantins i goletes (la introducció del vaixell a vapor acabà amb les nostres drassanes). D'altra banda, la navegació, o la flota de cabotatge, constituïa l'activitat complementària a la construcció naval. Gràcies a les exhaustives investigacions d'historiadors locals com Agustí Ma Vilà i Galí sabem que, a les primeres dècades del XIX, Lloret desenvolupava un

La història de Lloret s'explica per mitjà de la relació que des de temps immemorials ha tingut la població amb el mar.

gran comerç marítim, particularment amb Sevilla i Cadis, encara que també amb altres ports d'Espanya i de les seves colònies. Els vaixells sortien dels nostres ports carregats amb taps de suro, fesols, castanyes, pinyons i bótes buides amb destinació normalment als ports del Vendrell, Màlaga i Cadis, on les descarregaven i tornaven a carregar plenes de vi negre, aiguardent i vinagre per ser exportades cap a Amèrica. Al retorn cap a casa, les naus venien amb productes tan diversos com ara sucre, cacau, canyella, cigrons, safrà, tonyina, cuirs, panses, prunes, etc., que es descarregaven al ports de la ruta de tornada. Aquest tipus de comerç impulsà l'aparició de sistemes de finançament per portar a terme les expedicions marítimes, i també la necessitat d'aguditzar l'enginy a l'hora de lluitar contra la pirateria i el corsarisme propi de l'època (entre altres mesures, es popularitza la navegació en comboi).

Quan pensem en el Lloret del segle XIX, inevitablement emergeixen de la memòria les escenes de *La Bella Dolorès*. Podem dir que de lloretencs que van anar a Amèrica n'hi va haver de dues classes: els que s'hi van quedar i els que varen tornar. Dins el primer grup trobem bàsicament gent humil que, impulsats per la pobresa i per les facilitats que donava la navegació, decideixen marxar a provar fortuna a les Amèriques, que en el cas de Lloret fou especialment a Cuba i Puerto Rico. La gent que emigrava solia ser molt jove, tenia entre 15 i 25 anys i marxaven amb una carta de recomanació per anar a treballar per a un parent o conegut que ja es trobava instal·lat en aquelles terres. Un cop allà, es passaven anys treballant i quan podien es muntaven pel seu compte. El més habitual era que obrissin botigues de queviures, comerços al detall o negocis d'importació i exportació. Alguns d'aquests lloretencs foren Mn. Narcís Domènech i Parés, canonge de Santo Domingo; el banquer Narcís Gelats i Durall; l'empresari financer Narcís

Macià i Domènech; el directiu del Centre Català de l'Havana i creador de la mítica La Floridita Narcís Sala Parera, i l'actor i director del teatre Liceo de Buenos Aires, Pere Codina i Mont.

Del segon grup, és a dir, dels lloretencs que tornaren rics d'Amèrica (dels que no havien fet fortuna es deia popularment que «havien perdut sa maleta a l'Estret»), se'ls anomenà *americanos* o *indianos*. Ens remetem, una vegada més, a les paraules de Joan Domènech per explicar quines eren les condicions que calia reunir per ser *americano*: Per ser *americano* o *indiano* –que també es podia dir així– s'havia de fer fortuna i s'havia de tornar definitivament al poble amb una bona quantitat de diners que permetés viure de renda. També es podia quedar a Amèrica i venir de tant en tant, però, sobretot, s'havia d'haver enriquit. Podia ser titllat d'*americano* un que hagués fet fortuna a Filipines. *Americano* era sinònim de ric, però amb diners fets a ultramar. Alguns d'aquests homes que aconseguiren esdevenir destacats *indianos* foren Joan Sureda i Guinart, Salvador Garriga Garriga i Nicolau Font i Maig, comte de Jaruco.

L'estudi d'Amaranta Gibert reflecteix la repercussió que tingué el fenomen dels *americanos* sobre l'arquitectura de Lloret, a més d'alguns fenòmens socials que es repetien, com són les obres de beneficència i el fet que es casessin amb noies joves i boniques, les famílies de les quals hi accedien per tal de sortir de la misèria. Entrem, doncs, a través de les paraules de Gibert en una d'aquestes cases d'*indianos*: «En general l'estructura d'aquestes cases solia estar formada per un soterrani, planta baixa i una o dues plantes, a més de les golfes. El pati era una part importantíssima i necessària; els jardins es decoraven seguint el gust romàntic. Les façanes eren més o menys luxoses segons la preferència del propietari. Dalt de la porta principal no hi podia mancar la data de construcció i les inicials de la família [...] Els

mobles eren d'una qualitat extraordinària; la fusta portada d'Amèrica era l'admiració de tots els visitants. També trobem mobles d'estil anglès i renaixentista [...] També s'hi podien trobar records d'Amèrica, com ara un lloro, o palmeres al jardí».

Però al costat de tot això no podem oblidar que, en aquesta mateixa època, el tribunal afroanglès de Sierra Leone jutjava els responsables de 56 vaixells negrers catalans. Sota el nom de *sacs de carbó* o *bultos* es registraven els carregaments d'esclaus als llibres. No podem obviar que el segle XIX també portà la consolidació de grans fortunes de la burgesia catalana amb motiu d'aquest tipus «d'expedicions comercials».

Ja en el segle XX, tot un símbol del Noucentisme català són els jardins de Santa Clotilde situats sobre Cala Boadella. Creats l'any 1919 pel marquès Raül de Roviralta amb la col·laboració de Nicolau Rubió i Tudurí, aquests jardins estan inspirats en el Renaixement italià i esdevenen una veritable joia de l'arquitectura paisatgística on, una vegada més, el mar esdevé protagonista.

En l'apartat artístic, cal destacar que el 24 d'agost de 1930 es representa per primera vegada l'òpera *Marina* de Camprodon i Arrieta a la platja, convertint el famós passatge «costas las de Levante, playas las de Lloret» en tot un himne per a Lloret i un veritable reclam de la població. I el 1944 tenim l'estrena de *La Bella Dolores* al Teatre Cinema Modern.

Podem establir l'any 1950 com una data clara de referència per a l'inici del turisme –que, no ho oblidem, busca el sol i la platja– a Lloret. Apareixen els primers estrangers, i amb aquest nou fenomen comença la transformació del poble: es construeixen hostals i hotels –en un principi d'ambient familiar– i es venen les vinyes, que amb els temps es convertiran en les actuals urbanitzacions. En el terreny esportiu, el 1952 apareixen Els Pops,

un mític equip de beisbol i l'any 1955 es fundà el Club Nàutic Lloret.

Finalment arribem a port. Ho fem desembarcant en el darrer passatge d'aquesta sèrie cronològica: el de la nostra història més recent. I ho fem amb aquella mena de nostàlgia que ens segresta a la fi d'un llarg viatge, en què tenim la sensació que alguna cosa ha canviat en nosaltres, després d'haver trepitjat terres desconegudes i d'haver viscut experiències reveladores.

A molts ens vindran al cap les escenes que rodà Josep M. Forn –a principi dels 60– a la pel·lícula *La piel quemada*. La història d'aquella família d'un poblet del sud d'Espanya, on primer el pare i més tard la resta dels seus membres es traslladen a viure i a treballar a Lloret per millorar les seves condicions de vida. El xoc sociocultural és evident i el contrast de cultures està servit: d'una banda tenim la població autòctona de sempre, d'una altra la població immigrant que arriba amb l'explosió del turisme a treballar. Ambdues poblacions amb les seves respectives peculiaritats, però fortament marcades per una dictadura en els seus darrers estadis. Enfront d'aquesta, sorgeix la cosmovisió més

oberta i desinhibida del turisme procedent d'altres punts d'Europa, com Suècia, Alemanya, Anglaterra o França.

Aquestes, i moltes coses més, són les que podran descobrir totes les persones que es vulguin apropar al Museu del Mar de Lloret. Avui, davant nostre, se'ns planta un horitzó amb mil fils de colors per continuar teixint l'entramat de la nostra història; això sí, sempre arran de mar. Som-hi, doncs.